EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2014.10.13.
COM(2014) 634 final

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Haladás a belső energiapiac megvalósulása felé

{SWD(2014) 310 final}
{SWD(2014) 311 final}
{SWD(2014) 312 final}
{SWD(2014) 313 final}
{SWD(2014) 314 final}
{SWD(2014) 315 final}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Haladás a belső energiapiac megvalósulása felé

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt két évtizedben az európai energiapolitika következetesen fordult három fő célkitűzés felé: az Európai Unióban az energia legyen megfizethető és versenyalapon beárazott, környezetileg fenntartható, az ellátás pedig mindenkinek legyen biztosított. E három cél költséghatékony elérésének alapvető előfeltétele egy jól integrált belső energiapiac.

Az állam-, illetve kormányfők 2011-ben elismerték a belső energiapiac létrehozásának fontosságát, és egyértelmű határidőt – 2014 – rendeltek teljes megvalósításához, kiemelve, hogy 2015 után egyetlen uniós tagállam sem maradhat elszigetelt az európai gáz- és villamosenergia-hálózatoktól[1]. Ezeket a célokat azóta többször is megerősítették és azokat kifejezetten támogatja az összes főbb érdekelt fél, az ipari szövetségektől kezdve egészen a fogyasztói szervezetekig[2]. Európa versenyképessége, jóléte és függetlensége szempontjából óriási az energiaágazat jelentősége, ami azt jelenti, hogy az EU nem engedheti meg magának, hogy kudarcot valljon ezen a területen[3].

A Bizottság 2012 novemberében részletes jelentést készített a belső energiapiac állapotáról: számot vetett azzal, hogy mit sikerült elérni, és előretekintve három fő kihívást határozott meg, amelyekre a jövőben a munkának összpontosulnia kell[4]. A kihívások és a hozzájuk kapcsolódó lépések a következőkhöz kapcsolódtak: először a – meglévő jogszabályokkal összhangban történő – végrehajtás, alkalmazás és cselekvés szükségességéhez, másodszor az energiarendszerek alkalmassá tételéhez az alacsony szén-dioxid-kibocsátású jövő kihívásainak megválaszolására, harmadszor pedig a fogyasztó középpontba helyezéséhez, aki a szükséges átmenetet lehetővé teszi, egyúttal pedig a liberalizációs erőfeszítések végső kedvezményezettje. Itt az ideje, hogy számba vegyük azokat az eredményeket, amelyeket e kihívások megválaszolása terén elértünk, és rámutassunk a fennmaradó hiányosságokra.

---

[1] Az Európai Tanács 2011. február 4-i ülésének következtetései: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/HU/ec/119188.pdf

[2] Lásd például a következő szervezetek állásfoglalásait: IFIEC (http://www.ifieceurope.org/docs/20140225IE_Manifesto.pdf), Eurogas (http://www.eurogas.org/uploads/media/Internal_market_13PP011_-_Eurogas_Position_Paper_on_the_Internal_Energy_Market_-_24.01.13.pdf), Eurelectric (http://www.eurelectric.org/news/2012/achieving-the-internal-energy-market-by-2014-must-remain-key-priority,-eurelectric-urges/) and BEUC (http://www.beuc.eu/publications/x2013_091_mgo_memorandum-greek_presidency.pdf)

[3] Az Európai Tanács 2014. március 21-i ülésének következtetései: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/HU/ec/141760.pdf

[4] A Bizottság közleménye „A belső energiapiac működőképessé tételéről” (2012. november 15.): http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52012DC0663

A Bizottság 2014 januárjában közzétette „Energiaárak és -költségek Európában” című jelentését, amely megállapította, hogy 2008 óta nagykereskedelmi villamosenergia-árak EU-szerte jelentősen csökkentek, a nagykereskedelmi gázárak pedig nagyjából stabilak maradtak[5]. A kiskereskedelmi energiaárak azonban jelentősen növekedtek 2008 és 2012 között, többek között az emelkedő energiaadók és díjak miatt, amelyek tekintélyes részét teszik ki a kiskereskedelemi energiaszámláknak[6]. A tagállamok ráadásul lényeges eltérést mutatnak e téren, ami világosan jelzi, milyen fontos beavatkozásaikat alaposan értékelni, valamint rámutat a fokozottabb szakpolitikai koordinációból adódó lehetőségekre és annak szükségességére[7].

A politikai koordináció korai szakaszban felmerülő szükségessége volt a fő oka annak is, hogy a Bizottság idén januárban a 2030-ig tartó időszakra új éghajlat- és energiapolitikai keretet javasolt. Ennek a keretnek fontos része egy kompetitív és integrált belső energiapiac is, hiszen ez biztosítja az ambiciózus jövőbeli energia- és éghajlat-politikai célok költséghatékony eléréséhez szükséges környezetet, és ezzel segít, hogy a vállalkozások és háztartások által fizetendő energiaárak ne torzuljanak, valamint a szükséges befektetői bizalom is megmaradjon.

Legutóbb az ukrán válság és az általa okozott ellátás-biztonsági kockázatok mutatták meg, hogy mit nyerhetne az EU jól integrált és összekapcsolt energiapiacokkal, amelyek válsághelyzetben változatos beszerzési forrásokra támaszkodhatnának és szolidaritást mutatnának. Továbbra is középpontba kell állítanunk a gázellátás diverzifikációját, az elszigetelt helyek bekapcsolásához a hiányzó kapcsolatok megépítését, saját alacsony szén-dioxid-kibocsátású erőforrásaink kifejlesztését és a megújuló energiaforrások biztonságos és megbízható integrációját, nagy forgalmú kereskedőhelyek létrehozását és a fölösleges bürokratikus terhek megszüntetését, a hálózatok intelligenssé tételébe (smart grids) történő beruházások növelését, a fogyasztók pozíciójának erősítését és a közös energia-jogszabályok Unió-szerte történő azonos alkalmazását. E célok eléréséhez nélkülözhetetlen a regionális együttműködés, hiszen a legutóbbi válságok világosan megmutatták: az elszigetelt fellépés már nem választási lehetőség a tagállamok számára.

Ez a közlemény kiemeli, hogy az EU a helyes irányba halad. Azonban miközben jó úton járunk, az is világos, hogy a munka még nem ért véget, és egyértelmű hiányosságok akadályozzák a piac gördülékeny működését.

2. A PIACI INTEGRÁCIÓ HALAD ÉS KONKRÉT EREDMÉNYEI VANNAK

[5] A csökkenésnek fontos ám nem kizárólagos oka a verseny. Fontos tényező a – nulla határköltséggel működni képes – megújuló források növekedése, valamint a gazdasági visszaesés is.

[6] A Bizottság „Energiaárak és -költségek Európában” című közleménye, 2014. január 22. (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52014DC0021)

[7] A Bizottság ezzel a kérdéssel leginkább az energiaágazatba történő állami beavatkozással foglalkozó csomagban foglalkozott, C(2013) 7243 végleges.

Aligha kétséges, hogy a jövőben az EU-ban az egészséges és hatékony energiaágazat fenntartásának egyetlen realisztikus eszköze a jól működő, határokon átnyúló energiapiac. Egy a Bizottság által nemrégiben megrendelt tanulmány becslése szerint a belső piac megvalósulásának nettó gazdasági haszna 16–40 milliárd euró lenne évente.[8]

2.1. Energiarendszereink költséghatékony szén-dioxid-mentesítésének alapja az integrált energiapiac

Ma az Unióban a villamosenergia-termelés 23,5%-a, az összes ágazat végső energiafogyasztásának pedig 14%-a megújuló energiaforrásból származik. Ezzel – bár további erőfeszítésekre szükség lesz – az EU jó úton jár azon célja elérése felé, hogy 2020-ra energiafogyasztásunk 20%-a megújuló forrásokból származzék. Ez erőteljes alapot ad ahhoz is, hogy továbblépjünk, és 2030-ra még nagyratörőbb célt is el tudjunk érni[9]. A Bizottság azt javasolta, hogy az egész EU-ra vonatkozó cél legalább 27% legyen[10].

A megújuló energiaforrások terjedése kihívásokkal is jár. A nap- és szélenergia ingadozása és kiszámíthatatlansága nehezebbé teszi a hálózat stabilizálását. Ezt a kihívást a jól integrált piacok kétségtelenül jobban tudják kezelni[11]. Lehetővé teszik, hogy egymást kiegészítő energiamixű területek kapcsolódjanak össze, amivel az energiarendszerek rugalmasabban tudnak reagálni a kereslet vagy a kínálat ingadozásaira. Sokatmondó példa az összekapcsolt német és francia energiapiac: a határon átnyúló folyamatos energiaáramlásnak köszönhetően Németország akkor is stabilan tudja tartani rendszerét, amikor bőségesen fúj a szél és süt a nap, ugyanakkor Franciaország ellátása keresleti csúcsidőszakban is biztosított.

A legtöbb uniós ország között nőtt a határokon átnyúló villamosenergia-kereskedelem és a rendszerösszekötők használata. 2008 és 2012 között 23 tagállamban növekedett a végső fogyasztásra rendelkezésre álló villamos energia importjának aránya. Azonban még messze vagyunk a lehetőségek teljes kihasználásától. A kereskedelem növekedése a piacok közötti fizikai kapcsolatok megerősítését igényli, ami az EU sok térségében még mindig nem kielégítő. Azt is megkívánja, hogy elháruljanak a határokon átnyúló kereskedelem fennmaradó akadályai is, mint például a maradék exportkorlátozások vagy az aránytalan engedélyezési követelmények.

A jól működő piacok mindezeken túl a rugalmasságot és az energiahatékonyságot is előmozdíthatják – és jutalmazhatják. Ha az árak a kereslet és a kínálat közötti egyensúlyt tükrözik, a fogyasztó pedig élvezheti annak előnyét, hogy fogyasztási szerkezete árjelzésekhez igazíthatja (keresletoldali visszajelzés), akkor csökkenthető az energiaellátás

[8] Benefits of an Integrated European Energy Market (egy integrált energiapiac előnyei) című tanulmány, Booz & Company, Amsterdam, 21. o. http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/studies/doc/20130902_energy_integration_benefits.pdf.

[9] A Bizottság „Éghajlat- és energiapolitikai keret a 2020–2030-as időszakra” című közleménye (2014. január 22.) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52014DC0015.

[10] COM(2014) 15 végleges.

[11] A jól működő piac mellett az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) bevezetése és a szén-dioxid-piac szervezésének 2013-as teljes mértékben európai szintre emelése is elősegíti a fenntartható, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és hatékony energiarendszerekre való átállást.

biztosításának összköltsége, hiszen csökken a drága csúcsidőszaki termelés és hálózati kapacitás iránti igény.

2.2. A jól összekapcsolt belső energiapiac nélkülözhetetlen az energiaellátás biztosításához

A világ más térségeihez képest Európa hagyományosan rendkívül magas szintű energiaellátás-biztonságnak örvend, ami többek között hálózataink megbízhatóságának köszönhető. Amint azt fentebb láthattuk, ugyanezen hálózatstabilitási szint fenntartása nagyobb kihívás lesz, ahogy az ingadozó megújuló energiaforrások aránya egyre növekszik az energiamixben. Ahhoz, hogy a rendszer egész nap kiegyensúlyozott maradjon, Európa villamosenergia-továbbító hálózatainak jobban össze kell kapcsolódniuk egymással, a piaci szereplőknek pedig szorosabban együtt kell működniük. Egy nagyobb összekapcsolt területen jobban ellensúlyozható a megújuló források változékonysága. Ebben a tekintetben Európának továbbra is megoldást kell találnia a – Közép- és Kelet-Európa egyes részein még mindig problémákat okozó – nem tervezett energiaáramlások („hurokáramlások") határokon átnyúló piaci integrációra gyakorolt hatásainak kezelésére.

A gáz esetében még inkább magától értetődő, hogy Európa kompetitív és integrált belső piacával biztosíthatja magas szinten az ellátást. Az idei ukrán válság hatására az EU napirendjén újra kiemelt helyen szerepel az energiabiztonság és az energiafüggőség. Az Európai Tanács 2014. március 21-i következtetéseinek nyomán a Bizottság összeállított egy alapos tanulmányt és egy átfogó tervet[12] az EU energiafüggőségének csökkentéséről. A ma még teljesen egyetlen külső energiaszállítótól függő tagállamok elszigeteltségének megszüntetése ebben a tekintetben is prioritást élvez.

Az elmúlt öt évben jelentősen javult az átfogó európai gázellátás-biztonsági helyzet. Európa gázellátás-biztonságának az utóbbi években több alkalommal is bizonyítani kellett, hogy szilárd alapokon áll. 2012 februárja és 2013 márciusa az előre jelzettnél sokkal hidegebb volt, a piacok azonban továbbra is jól működtek: oda küldték a gázt, ahol a legnagyobb szükség volt rá, és Európában mindenütt megelőzték a hiány előfordulását. Európa ma még egy komoly gázellátási zavar bekövetkezte esetén is sokkal jobb helyzetben lenne, mint öt évvel ezelőtt. Az ellátásbiztonsági rendelet[13] elfogadása óta a tagállamok fokozták erőfeszítéseiket és rugalmasabb vezetékekbe, a tárolókapacitás növelésébe, a vészhelyzeti készültségi tervek és a vészhelyzeti intézkedési tervek továbbfejlesztésébe, valamint a koordináció fokozásába fektettek be.

Európa gázellátás-biztonságának szintje tovább fog növekedni például a Déli Folyosó megnyílásával, amelyen keresztül Azerbajdzsán is szállíthat gázt Európába, valamint a továbbra is hiányzó kapcsolatok és cseppfolyósítottföldgáz-terminálok (LNG) megépülésével például a Balti térségben és Lengyelországban. Ezek a beruházások azt bizonyítják, hogy egy

[12] A Bizottság „Európai energiabiztonsági stratégia" című közleménye, 2014. május 28., http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52014DC0330

[13] Az Európai Parlament és a Tanács 994/2010/EU rendelete a földgázellátás biztonságának megőrzését szolgáló intézkedésekről és a 2004/67/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 295., 2010.11.12., 1. o.).

500 millió fogyasztóból álló, évente 480 milliárd m^3-t felhasználó integrált piac továbbra is vonzó a beruházni kívánó befektetőknek és az eladni kívánó termelőknek egyaránt. Az ilyen beruházások önmagukban azonban nem elegendőek ahhoz, hogy most vagy a jövőben megfelelő szintű ellátásbiztonságot lehessen szavatolni. Az ellátás biztosításához az EU gázpiacának olyan helynek kell lennie, ahol a piaci résztvevők bízhatnak abban, hogy átlátható és stabil jogi keret alapján tisztességes elbánásban részesülnek. Hogy az EU-ban továbbra is a megszokott, magas szintű ellátásbiztonsági normák érvényesüljenek, az ezzel járó költségeket pedig kordában lehessen tartani, a tagállamoknak valóban el kell kötelezniük magukat az integrált piac, a jogi keret alkalmazása[14] *és* a megfelelő beruházások ösztönzése mellett.

2.3. A versenypiacok versenyképes árakat biztosítanak és csökkentik a rendszerköltségeket

A nagykereskedelmi piacon az élesedő verseny jelentősen kihatott az árakra. A villamos energia terén a nagykereskedelmi árak jelentősen – 2008 és 2012 között 35–45%-kal[15] – estek, a gázárak pedig stabilak maradtak. A rendszerösszekötőket jobban kihasználják, a jobb szabályozás pedig gondoskodik arról, hogy a leginkább költséghatékony megoldás érvényesüljön az arról szóló döntéseknél, hogy melyik időpillanatban melyik erőmű termeljen. A rendszerköltségek ráadásul lényegesen alacsonyabbak egy integrált piacon[16].

A gázágazatban – különösen a kontinens nyugati felén – a beszerzési források diverzifikációjának köszönhetően Európa a 2007-től 2010-ig tartó időszakban profitálhatott a cseppfolyósított földgáz (LNG) alacsony importáraiból. Számos hosszú távú szerződést sikerült – részben és különböző mértékben – újratárgyalni Európa hagyományos beszállítóival, különösen azokon a területeken, ahol alternatív beszerzési lehetőségek is rendelkezésre állnak. Ezek az újratárgyalások azt is eredményezték, hogy a gázbeszerzési szerződésekben csökkent az elavult olajár-kapcsolat jelentősége.

Az európai gázelosztó-csomópontokban még akkor sem szabadultak el az árak, amikor a fukusimai katasztrófát követő ázsiai keresletnövekedés hatására az LNG-árak megemelkedtek. Miközben egy működő csomópont nélkülözhetetlen összetevői eddig csak Északnyugat-Európában voltak meg, az utóbbi két évben fontos pozitív átalakulás ment végbe például Olaszországban, Lengyelországban valamint a Cseh Köztársaságban. Az Európa-szerte azonos, egyszerű és harmonizált szabályok szerint működő, jól szervezett és átlátható piacterek nagyban megkönnyítik a gázkereskedőknek, hogy a gázt a határokon keresztül szállítsák és értékesítsék.

---

[14] Ide tartoznak az állami támogatásra és a környezetvédelemre vonatkozó szabályok, valamint az EU azon vállalása, hogy fokozatosan megszünteti a fosszilis tüzelőanyagok támogatását.

[15] A Bizottság „Energiaárak és -költségek Európában” című közleménye, 2014. január 29. (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52014DC0021)

[16] Benefits of an Integrated European Energy Market (egy integrált energiapiac előnyei) című tanulmány, Booz & Company, Amsterdam, 21. o. http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/studies/doc/20130902_energy_integration_benefits.pdf.

A csomópontok és az áramtőzsdék nem csak megkönnyítik a kereskedelmet, hanem a kereskedés tárgyát képező áru értékéről is fontos információt adnak. Akár gáz, akár villamos energia, a csomópontban vagy az áramtőzsdén kialakuló árak jelzik, hol magas a kereslet és alacsony a kínálat, vagy fordítva. Rövid távon ezek az árjelzések biztosítják, hogy a villamos energia és a gáz gazdaságilag ésszerűen legyen elosztva. Ennek köszönhetően a határokon lévő rendszerösszekötőket ma a korábbiaknál sokkal hatékonyabban használják, és ma már alig fordul elő gazdaságilag „helytelen" irányba történő áramlás[17]. Hosszabb távon ezek az árjelzések annak is fontos indikátorai, hogy hol van értelme további infrastruktúrába vagy a termelési kapacitás bővítésébe beruházni[18].

Más szóval az árjelzések segítenek a meglévő infrastruktúra kihasználásának optimalizálásában, és szavatolják, hogy a jövőben a gazdaságilag legésszerűbb projektekbe fektessünk, így ma ellenőrzés alatt tarthatjuk a nagykereskedelmi árakat, ugyanakkor az energiaágazat további korszerűsítési és szén-dioxid-mentesítési folyamata alatt is megfizethető energiarendszert tarthatunk fenn.

Mindazonáltal míg a nagykereskedelmi piacon az árak alakulása biztató, a fogyasztók közvetlenül nem tapasztalják ezeket az előnyöket. Az EU-ban az energiaszámlák jelentős – és egyre növekvő[19] – részét adók és felárak teszik ki. Európa legtöbb részén a kiskereskedelmi piacok még mindig egyirányú energiaáramlás alapján szerveződnek: a központosított nagy termelés felől a sok egyedi fogyasztóhoz. Ahogy azonban az új technológiák – például az intelligens fogyasztásmérők, az otthonautomatizálás és a kisüzemi energiatermelés – egyre inkább minden fogyasztó rendelkezésére állnak, lehetőség és szükség is lesz arra, hogy a fogyasztók ellenőrzésük alá vonják energiaszámlájukat, eközben pedig könnyebbé válik a megújulók elosztó hálózatba történő beillesztése, és hatékonyságuk fokozása[20].

3. A PIACI INTEGRÁCIÓ TÖBB HÁLÓZATOT, VALAMINT ÁTLÁTHATÓ, EGYSZERŰ ÉS STABIL SZABÁLYOKAT KÍVÁN

[17] Lásd az ehhez a közleményhez csatolt „Trends and developments in European energy markets" (európai energiapiaci trendek és fejlemények) című bizottsági szolgálati munkadokumentumot, SWD(2014) 310.

[18] Ha egy nagyobb árzónán (vagyis általában egy tagállamon) belül egy adott térségben aggasztó a beruházásra utaló jelzések hiánya, az vagy a hálózat gyöngeségének a következménye, vagy az árzóna két része közötti alapvető gazdasági különbség jele. Ha a hálózat ereje és stabilitása biztosított, a termelés földrajzi helye önmagában nem befolyásolja az ellátásbiztonságot. Ez a belső villamosenergia-piac egyik előnye. A szállításirendszer-üzemeltetőknek (TSO) képesnek kellene lenniük arra, hogy – a hálózat megerősítésének idejére – szabályozó hatóságok jóváhagyásával, korlátozott időre rendszertámogatási szolgáltatásokat szerezzenek be. Egy egyetlen árzónán belüli regionális kapacitásmechanizmus azonban torzítaná a piac működését.

[19] A 2008 és 2012 közötti adatok az adók és díjak emelkedését mutatják.

[20] A tagállamoknak a 2009/72/EK irányelv I. mellékletének 2. pontjában szereplő kötelezettségen alapuló, az intelligens fogyasztásmérés széles körű bevezetésére irányuló tervei szerint 2020-ra a fogyasztók 72%-a el lesz látva intelligens mérési rendszerrel. A tetőkön található napelemek jelenleg a teljes telepített termelőkapacitás 11,5%-át teszik ki Németországban, és 5%-át Olaszországban. Források: KEMA (2014) „Integration of Renewable Energy in Europe" (a megújuló energia integrációja Európában), EPIA, pvgrid.eu, Commission.

Sikerült ugyan jelentő haladást elérni, azonban sok még a tennivaló. Ahhoz, hogy a gázt és a villamos energiát gördülékenyen lehessen a határokon keresztül értékesíteni és szállítani, egyrészt szükség van elektromos vezetékekre és gázvezetékekre („hardver"), másrészt világos, általános alkalmazott szabályozási keretre („szoftver"). A szállító hálózatok és a szabályozási keretek viszont tagállami szinten alakultak ki, azzal az érthető céllal, hogy a nemzeti rendszert optimalizálják. Most ezeket kell összekovácsolni regionális és az egész EU-ra kiterjedő rendszerekké.

3.1. A hardver: befektetés a jövő hálózataiba

Hardver nélkül nem működik a szoftver, így az energiapiacok is csak akkor működhetnek, ha jól össze vannak kapcsolva. Az elmúlt években sikerül az elvégzett beruházások terén haladást elérni, különösen a szállítási infrastruktúra terén, és különösen azokban az országokban, ahol a szabályozási keret stabil[21]. Már nem ésszerűek és nem is hatékonyak azok az energiarendszerek, amelyekben a tagállamok önellátóak próbáltak lenni villamosenergia- és gáztermelésben vagy -importban.

3.1.1. Jelentős haladás

A harmadik energiaügyi csomag – többek között a szétválasztási szabályok, és a tízéves hálózatfejlesztési tervet előíró szabályok – szigorú alkalmazásának köszönhetően most olyan a befektetői hangulat, hogy azok a vezetékek biztosan elkészülnek, amelyekre leginkább szükség van. A harmadik csomag egyaránt csökkentette a szereplők ösztönzőit és képességeit arra, hogy visszatérjenek a diszkriminatív viselkedéshez vagy a fontos infrastruktúra építését visszafogják. Ma a mintegy 100 európai szállításirendszer-üzemeltetőből 96-nak tanúsítványa van arról, hogy a harmadik energiacsomag valamelyik szétválasztási modelljének megfelel[22]. A Bizottság továbbra is figyelemmel kíséri a helyzetet, és éberen figyel az EU versenyszabályainak betartására.

A stratégiai energiainfrastruktúrába többet kell fektetni, és Európa pénzügyileg és adminisztratív módon egyaránt képes segíteni a fontos beruházások támogatását. A Bizottság ezért javasolta 2014 májusában, hogy a jelenlegi 10%-os összekapcsoltsági célt 2030-ra 15%-ra bővítsék[23]. Az összekapcsoltság jelenlegi átlagos szintje 8% körül van. Ezen kívül a Bizottság 2013 októberében elfogadta a közös érdekű projektek (PCI) 248 tételes első uniós listáját, amelyeket az integrált piac további megerősítéséhez sürgősen meg kell valósítani. E projektek háromnegyedének 2020-ra meg kell valósulnia.

---

[21] SWD (2014) 314 bizottsági szolgálati munkadokumentum: Implementation of TEN-E, EEPR and PCI Projects (A transzeurópai energiahálózat, az európai energiaügyi gazdaságélénkítő program és a közös érdekű projektek végrehajtása), ehhez a közleményhez mellékelve, és SWD(2014) 313 bizottsági szolgálati munkadokumentum: Investment Projects in Energy Infrastructure (energiaipari infrastruktúra-beruházási projektek), ehhez a közleményhez mellékelve.

[22] A legnépszerűbb modell a teljes tulajdonjog-szétválasztás. A gázszállításirendszer-üzemeltetők (TSO) nagyjából harmada a független szállításirendszer-üzemeltető (ITO) modellt alkalmazza. A villamos energia terén mindössze 6 átvitelirendszer-irányító (TSO) alkalmazza az ITO-modellt. Az ITO-modell eredményességét az ehhez a közleményhez csatolt bizottsági szolgálati munkadokumentum értékeli (SWD(2014 312).

[23] Lásd az 12. lábjegyzetet.

A közös érdekű projekt minősítés hatékonyabb engedélyezési eljárást tesz lehetővé. Ezen kívül az ilyen projekt az úgynevezett Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz keretében pénzügyi támogatást is kaphat az Európai Uniótól. Energetikai infrastruktúrára 5,85 milliárd € van elkülönítve[24, 25].

A 2010-es európai energiaügyi gazdaságélénkítő program (EEPR) és végrehajtása megmutatta, hogy politikai konszenzussal és célzott uniós finanszírozással hogyan lehet jelentős előrelépést elérni a kritikusinfrastruktúra-projektek építésének felgyorsításával, ami nem csupán az energiapiacokat, hanem a gazdaságot általában is serkentette. A programmal számos ellenkező irányú áramlást lehetővé tevő projekt valósult meg Közép- és Kelet-Európában (például Németország és Lengyelország között), ami a potenciális ellátási zavarokkal szemben ellenállóbbá tette az európai gázrendszert.

Ezen kívül számos hiányzó kapcsolat is elkészült, mint például az Észtország és Finnország vagy az Egyesült Királyság és Írország közötti villamos kábelek. Más létfontosságú projektek jelenleg vannak a megvalósulás stádiumában. Ilyen többek között a lengyelországi és a litvániai LNG-terminál, a Svédország és Litvánia közötti villamos rendszerösszekötő vagy a magyar-szlovák határon lévő gázrendszer-összekötő.

3.1.2 Sürgősen további infrastruktúraépítésre van szükség

Ahhoz, hogy gáz- és villamosenergia-hálózataink lépést tartsanak a jövővel, a piacterületeken belül és azok között meg kell erősíteni a meglévő átviteli csővezetékeket és kábeleket. A gázágazatban a beruházásoknak mindenekelőtt a balti államok elszigeteltségének megszüntetésére, valamint több közép-kelet- és délkelet-európai tagállam beszerzésének diverzifikálására kell irányulnia.

A villamos energia átviteli kapacitása (egy piacterületen belül) Németországban és a balti országok közötti kapcsolatoknál szűkös. Továbbra is prioritás az Ibériai-félsziget, a balti térség, valamint Írország és az Egyesült Királyság villamosenergia-hálózatainak jobb összekapcsolása a kontinenssel. Fontos kihívás egy integrált offshore szélenergia-hálózat megépítése az Északi-tengeren, valamint azoknak a villamosenergia-szupersztrádáknak a megépítése is, amelyekkel a villamosenergia-rendszerben optimális költségekkel kapcsolhatók össze az EU jelentősebb tengeri és szárazföldi megújuló energiaforrásai. Ezen kívül a villamosenergia-hálózatok akkor lesznek képesek megbirkózni a holnap kihívásaival, ha intelligenssé tesszük őket. Különösen az elosztási szinten az intelligens fogyasztásmérőkbe és helyi áramtermelésbe történő beruházásokat olyanoknak kell kísérniük, amelyekkel az elosztórendszer-üzemeltetők (DSO) a hálózatot intelligensebben és hatékonyabban tudják működtetni. Az intelligens energiahálózatok egyedülálló lehetőséget kínálnak az ágazatnak

[24] SWD (2014) 314 bizottsági szolgálati munkadokumentum: Implementation of TEN-E, EEPR and PCI Projects (A transzeurópai energiahálózat, az európai energiaügyi gazdaságélénkítő program és a közös érdekű projektek végrehajtása), ehhez a közleményhez mellékelve.

[25] Az Európai Regionális Fejlesztési Alap szintén támogat beruházásokat, túlnyomórészt kevésbé fejlett régiókban.

arra, hogy a hálózatot vagy az otthont automatizáló mérnöki megoldásokat és innovatív termékeket fejlesszen ki. Ez az EU vállalatainak hagyományosan erőssége.

Mivel a hálózati beruházások oroszlánrésze nem közpénzből fog megvalósulni, ezért a befektetői környezetet tovább kell javítani. Ebből következik, hogy az EU-ban az infrastruktúrafejlesztés terén továbbra is problematikus a finanszírozáshoz jutás. Az energiainfrastruktúra-beruházások tőkeintenzív projektek, amelyek stabil és kiszámítható szabályozói feltételeket igényelnek. Miközben a befektetők még mindig kockázatkerülők, a stabil szabályozási keret hiánya is megingathatja bizalmukat. Folytatandó, jó irányba tett lépés a gázszállítási tarifák meghatározásáról szóló közös uniós szabályok kidolgozásán folyó munka, valamint a nemzeti szabályozó hatóságok és a Bizottság által kialakított azon gyakorlat is, hogy a fontos új egyedi projektek (például a Transzadriai Gázvezeték – TAP vagy az Angliát és Franciaországot a Csatorna-alagúton át összekötő Eleclink) számára testreszabott szabályozást határoznak meg.

A legfontosabb közös érdekű projektek (PCI) meghatározásához és megvalósításához a tagállamoknak végre kell hajtaniuk a transzeurópai energetikai infrastruktúráról (TEN-E) szóló rendeletet. A végrehajtásban jelenleg tapasztalható késések (mint például az engedélyezéshez szükséges egyablakos ügyintézési pontok kijelölése) elfogadhatatlanok. Az új infrastruktúra építésén túl biztosítani kell azt is, hogy a meglévő infrastruktúrát hatékonyan, a biztonságos ellátás javára használják. Ebben az összefüggésben a Bizottság tudatában van annak, hogy az utóbbi években és hónapokban csökkent az LNG-terminálok kihasználtsági rátája, ami nyomás alá helyezi az ágazatot. Úgy tűnik, hogy a gáztároló létesítmények kereskedelmi használatában is visszaeső trend érvényesül, még akkor is, ha 2014 augusztusában rekordmagasságú volt a tározók telítettségi szintje. A piaci bizonytalanságok nyilvánvalóan fokozott kereskedelmi kockázatnak teszik ki az LNG-létesítményüzemeltetőket és a tárolásirendszer-üzemeltetőket. Értékelni kell, hogy ez a fejlemény hosszú távon milyen potenciális hatással lehet az ellátás biztonságára.

3.2. A szoftver: az átlátható, egyszerű és stabil szabályok szükségessége

Ahogy a gáz és a villamos energia nagykereskedelmi piacai túlnőnek a nemzeti piacokon, és ahogy az energiavállalatok kilépnek a hazai piacokról, a piaci integrációt nem foghatja vissza a továbbra is nemzeti látókörű szabályozás és szabályozói felügyelet. A nemzeti szabályozói rendszerek mozaikja és egyes tagállamokban a szabályozási keret gyakori változása felesleges adminisztrációs és tranzakciós költségeket generáltak, így a szükséges beruházásokhoz nem sikerült szilárd alapot teremteni.

A harmadik energiaügyi csomag harmonizált, európai szintű jogi keret kialakítására irányul. A jogi keret kezd szilárd alakot ölteni a nemzeti hatóságok, az energiaügyi szabályozók (az Energiaszabályozók Együttműködési Ügynöksége – ACER – keretében) és a hálózatüzemeltetők (a földgáz- és villamosenergia-piaci szállításirendszer-üzemeltetők európai hálózataiba – ENTSOG és ENTSO-E – tömörülve) európai szintű együttműködési erőfeszítéseinek köszönhetően.

Ezeknek a hálózati kódexekként (üzemi és kereskedelmi szabályzatok) emlegetett kötelező európai szabályoknak a kidolgozása és elfogadása jelenleg folyik, és egyre inkább

alkalmazzák őket a gáz és villamos energia nagykereskedelmi piacain a napi üzleti gyakorlatban. Hatásuk talán nem olyan közvetlenül érezhetők, mint egy új rendszerösszekötőé, de valódi haladást jelentenek, ami a gáz és villamos energia határokon átnyúló kereskedelmének támogatásához alapvető fontosságú. A fejlődés azonban különböző képet mutat a villamosenergia- és a gázágazatban, valamint a régiók között is, és új kihívásokkal kell szembenézni.

3.2.1 A mostanáig elért jelentős haladás és a fennmaradó kihívások

Ahhoz, hogy a piac lendületet kapjon, az első előfeltétel annak biztosítása, hogy minden piaci résztvevő diszkriminációmentesen és tisztességes áron használhassa a meglévő villamosenergia- és gázinfrastruktúrát. Ezért prioritást kapott a hálózatok – különösen a rendszerösszekötők – kapacitáselosztása és szűkületkezelése. Jó példával jár elöl néhány kísérleti projekt és regionális szintű korai végrehajtás.

Az ilyen regionális együttműködés remek példája volt, amikor 2014 februárjában 14 tagállam[26] hálózatüzemeltetői és áramtőzsdéi létrehozták az „másnapi piac-összekapcsolás” mechanizmust, amely a balti államoktól az Ibériai-félszigetig optimálisan kezeli a határokon átnyúló villamosenergia-áramlásokat, elsimítva az árkülönbségeket[27]. 2014 májusa óta a délnyugat-európai piac (vagyis Spanyolország és Portugália) is össze van kapcsolva Északnyugat-Európával. Magyarország, Szlovákia és a Cseh Köztársaság első lépésként szintén összekapcsolta piacát azzal az ambícióval, hogy az így kialakult piacot összekapcsolják a nagyobb, nyugati piaccal is. A tényleges piaci szűk keresztmetszeteket jobban tükröző piactervezés tovább javítaná a beruházási jelzéseket és a működés hatékonyságát. A gázágazat területén hasonló hatású eredményre példa a PRISMA-platform 2013-as létrehozása, amelynek keretében az európai gáz 70%-át szállító 28 szállításirendszer-üzemeltető hálózata számára átlátható és egységes módon bocsátanak árverésre rendszerösszekötő kapacitást[28].

A szabályok mostanra az első jogilag kötelező gázhálózati kódexben (üzemi és kereskedelmi szabályzat) formalizálódtak. A villamos energia esetében jó úton haladunk ahhoz, hogy az első kódexcsoport még idén elfogadásra kerüljön. A következő lépés a rövid határidős kereskedés megkönnyítése és a kiegészítőszolgáltatás-piacok kialakítása lesz, hogy a kereskedelemben új szereplők – köztük megújulóenergia-termelők – is részt vehessenek. Mivel az energiarendszereinknek a változó szél- és napenergia integrálásával egyre rugalmasabbaknak kell lenniük, fontos a rövid távú piacok kifejlesztése, ahol az eladók és a vevők gáz- és villamosenergia-beszerzéseiket – rövid időn belül vásárolva vagy váratlan fölöslegeket értékesítve – folyamatosan, valós időben alakíthatják. A hálózatok

[26] Ausztria, Belgium, Dánia, az Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Németország és Svédország. Nem EU-tagállamként Norvégia is csatlakozott.

[27] Lásd a Bizottság „Előrelépés a belső energiapiac felé 2014-ben: ma indul az egész EU-ra kiterjedő villamosenergia-kereskedelem kísérleti projektje” című sajtóközleményét (2014. február 4.): http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-14-0204_en.htm.

[28] A kapacitáselosztásról szóló gázhálózati kódex (üzemi és kereskedelmi szabályzat) korai végrehajtásának további példája a lengyel GSA-platform és a magyar-román RBP.

intelligensebbé válásával ennek figyelembe kell vennie a szállításirendszer-üzemeltetők (TSO) és az elosztórendszer-üzemeltetők (DSO) közötti változó interakciót. Szintén kulcsfontosságúak a határokon átnyúló kiegyenlítő piacok, hogy a kiegyenlítő erőforrásokat eredményes lehessen megosztani az országok között, ami javítja az ellátásbiztonságot és csökkenti a rendszer kiegyensúlyozásának költségeit. A gázágazatban elfogadtak egy olyan kötelező hálózati kódexet, amely uniós szinten harmonizálja a különböző szereplők feladatait és jogait, és lehetővé teszi az ún. kiegyenlítő piacokon való kereskedést. A villamosenergia-ágazatban folyamatban van a nemzeti kiegyenlítő rendszerek összehangolására szolgáló első minimumszabály-csomag elfogadása.

A gáz- és villamosenergia-hálózatok üzemeltetési szabályai javulnak: szabványosodnak azok a protokollok, amelyekkel a szállításirendszer-üzemeltetők, illetve az átvitelirendszer-üzemeltetők szabályos körülmények között, illetve rendszerzavar vagy veszélyhelyzet esetén kommunikálnak egymással. A cél a folyamatok egyszerűsítése és stabilabbá tétele. Ha a rendszer működik, az a fogyasztónak és a befektetőnek egyaránt nagyobb biztonságot jelent. Fontos, ám gyakran alábecsült kihívás az Unió polgárai és vállalatai számára a hosszú távú és biztonságos gázfelhasználás biztosítása, ami arra vezethető vissza, hogy az új szállítók és változó áramlási mintázatok folytán a gáz minősége változik. A tagállamoknak továbbra is gondosan értékelniük kell a gáz minőségváltozását és arról tájékoztatást kell nyújtaniuk.

Végül, jelentősen és számos módon javult az átláthatóság. A nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról szóló 2011-es rendeletben (REMIT rendelet)[29] lefektetett szabályok alkalmazásának köszönhetően szigorodott a piaci integritást és a piaci visszaélések megelőzését biztosító szabályozói felügyelet. Az ENTSO-E 2015 elején létre fog hozni egy a villamosenergia-piacokon adatokat közzétevő központi tájékoztató transzparenciaplatformot[30]. A piaci szereplőknek és befektetőknek ahhoz szükségesek ezek az adatok, hogy rövid távú kereskedési és hosszú távú befektetési döntéseiket rájuk alapozzák. Rendkívül fontos, hogy a szabályozók és az ACER szorosan figyelemmel kísérjék a kereskedési tevékenységeket, mert a fogyasztóknak és a politikaformálóknak bízniuk kell abban, hogy az árakat nem manipulálják egyesek javára és a fogyasztók kárára. Erre jó példa a brit energiaügyi szabályozó, az Ofgem által bejelentett vizsgálat[31]. Fontos, hogy az ACER és a nemzeti szabályozó hatóságok rendelkezzenek az ahhoz szükséges erőforrásokkal, hogy ezeket a jelentős új feladatokat – a pénzügyi felügyeletekkel és a versenyhatóságokkal szoros együttműködésben – eredményesen tudják elvégezni.

3.2.2 További hálózati kódexek elfogadására és jobb végrehajtásra van szükség

Folytatni kell és ki kell egészíteni azt a munkát, amelynek célja keretet biztosítani a gázvezetékek és villamosenergia-hálózatok hatékony kihasználásához és kapacitásfejlesztéséhez.

[29] A nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról szóló 1227/2011/EU rendelet (HL L 326., 2011.12.8., 1. o.).
[30] Az 543/2013/EU bizottsági rendelet meghatározása szerint.
[31] Az Ofgem 2014. március 27-i sajtóközleménye.

A gáz és a villamos energia esetében egyaránt érzékeny téma a hálózati díjak kérdése. A díjak összetételének átláthatónak kell lennie és világos közös európai szabályokra kell épülnie, hogy a hálózat használói biztosak lehessenek abban: tisztességes árat fizetnek, bármely országban is működnek. A díjaknak fontos elosztási hatásuk is van a termelők/szállítók és a fogyasztók között, illetve határokon átívelően. A belső energiapiac nem lesz teljes, ha ez továbbra is kizárólag olyan nemzeti ügy lesz, amely a határokon átnyúló hatást nem veszi teljes mértékig figyelembe. Az idevágó hálózati kódexek (üzemi és kereskedelmi szabályzatok) egyelőre kialakításuk korai szakaszában vannak, azonban a következő két év során be kell fejezni és el kell fogadni őket.

Miután az érdekelt feleknek és a politikaformálóknak sikerült megállapodniuk a legsürgetőbb piaci szabályokról, a fókusznak a végrehajtásra és a gyakorlatban történő szigorú alkalmazásra kell áttevődnie. Ez elsősorban az összes érintett szereplő teljes együttműködését igényli. A két ENTSO-nak aktív szerepet kell játszania a hálózati kódexek végrehajtásának figyelemmel kísérésében. Ezt a feladatot a harmadik energiaügyi csomag bízta rájuk, ám mindeddig vonakodtak elfogadni. Célszerű lenne, ha az ACER a végrehajtásra is hangsúlyt helyezne, amit a 2014 márciusában közzétett gázszűkület-kezelési jelentéssel és éves piacmegfigyelési jelentéseivel már meg is kezdett.

3.2.3 Az intelligens energiahálózatoknak hasznosnak kell lenniük az energiarendszer, a háztartások és a kkv-k számára egyaránt

Az új technológiákból akkor lehet kihozni a legtöbbet, ha a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi piacok közötti akadályokat felszámoljuk. Ha egy bármekkora méretű fogyasztó – akár háztartás vagy kkv – a nagykereskedelmi piac árjelzései szerint profitálni szeretne a fogyasztás vagy a termelésnek kiigazításából, akkor a piacon – közvetlenül vagy közvetve, de mindig a választás szabadságával –rugalmasságot kell tudnia kínálni[32]. Svédországban ez már valóság: egyre több kiskereskedelmi fogyasztó áll át dinamikusan árazott villamosenergia-szolgáltatási szerződésekre[33].

Az elosztórendszerek üzemeltetésének feladata azzal fog kezdődni, hogy el kell fogadni néhány – korábban csak a szállításirendszer-üzemeltetők által ismert – összetett helyzetet. Ez azt jelenti, hogy az ellátásirendszer-üzemeltetőknek intelligens módon (nem csupán vezetékekbe) kell beruházniuk, a helyi hálózat korlátain pedig olyan piacok segítségével kell felülkerekedniük, ahol átlátható módon, minden ajánlatot tevő számára azonos feltételek mellett kereskednek a rugalmassággal. Ide tartozik az is, hogy az elosztórendszer-üzemeltetőknek a díjszabás révén megfelelő ösztönzőket kell kapniuk[34].

Az intelligens energiahálózatokban drámaian növekszik az adatforgalom. A fogyasztóknak már joguk van eldönteni, kinek van hozzáférése mérési adataikhoz[35], azonban a nemzeti

[32] Az energiahatékonysági irányelv 15. cikkének (8) bekezdése előírja, hogy a keresletoldali válaszintézkedést végző szolgáltatóknak a kínálati oldallal azonos feltételek mellett kell hozzáférniük a szervezett piacokhoz.

[33] A svéd nemzeti szabályozó hatóság szerint 2004 és 2014 között a változó árú szerződések száma 4%-ról 38%-ra nőtt. Forrás: EI (a svéd energiapiaci felügyelet), 2014. április 17.

[34] A 2009/72/EK irányelv 37. cikkének (8) bekezdésében meghatározottak szerint.

[35] A 2009/72/EK irányelv I. mellékletének 1. h) pontjában meghatározottak alapján.

szabályozó hatóságnak vagy a tagállamnak a magánélethez való jog, a biztonság és a diszkriminációmentes hozzáférés biztosítása végett világos adatkezelési folyamatokat kell meghatározniuk. Az intelligens fogyasztásmérők részletes és ellenőrzött fogyasztási adatokat állítanak elő, amelyek felhasználhatók a végső fogyasztónak címzett számlázásnál. A háztartás valós idejű fogyasztási adatai, az intelligens készülékek vagy az elektromos járművek nem igénylik az elosztórendszer-üzemeltető ellenőrzését: az innovatív energetikai szolgáltatások versenypiacának létrehozásához ezeknek közvetlenül elérhetőnek kell lenniük a fogyasztó vagy – a fogyasztó jóváhagyását követően – bármelyik fél számára[36].

A különböző kísérleti projektek változó képet adnak a fogyasztók innovatív szolgáltatások iránti érdeklődéséről, valamint a napelemek vagy akkumulátorok árcsökkenését is nehéz előre jelezni, mindazonáltal egyértelmű: a megújuló energiaforrások integrációja és az energiahatékonyság középpontba kerülése át fogja alakítani a villamos energia termelésének, továbbításának és fogyasztásának módját. A szabályozási keretet hozzá kell igazítani az átalakuláshoz, és gondoskodni kell arról, hogy segítségével a fogyasztók oly módon kontrollálhassák energiaszámláikat, hogy azzal a teljes rendszer energiahatékonysága növekedjék.

4. VÉGREHAJTÁS ÉS MÉLYEBB INTEGRÁCIÓ A REGIONÁLIS INTEGRÁCIÓ ALAPJÁN

Az európai állam-, illetve kormányfőknek a belső energiapiac 2014-es megvalósításának jelentőségéről való megállapodását követően a Bizottság közzétett egy 22 konkrét elvégzendő lépést tartalmazó cselekvési tervet[37]. Ezek a meglévő jogszabályok betartatására, a kiskereskedelmi piac működésére és az energiarendszerek átállítására vonatkoztak.

4.1. Haladás a végrehajtás biztosítása és a jól megtervezett állami beavatkozás terén

A végrehajtás tekintetében meghozták gyümölcsüket a Bizottság által a harmadik energiaügyi csomag irányelveinek részleges átültetéséért 2011 óta indított kötelezettségszegési ügyek, amelyek sürgetik a tagállamokat, hogy teljes egészében ültessék át az irányelveket[38]. A Bizottság most a meg nem felelések ellenőrzésére fordítja figyelmét, hogy ellenőrizhesse: a tagállamok az általuk bejelentett intézkedésekkel helyesen ültetik-e át a harmadik csomagot.

Sikerült eredményt elérni a belső piacot károsító, koordinálatlan és ellenkező hatást kifejtő nemzeti intézkedések kezelésében is. Az állami beavatkozásról szóló fent említett

[36] Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló 2014/94/EU irányelv 4. cikkének (12) bekezdése előírja, hogy a fogyasztóknak lehetőséget kell adni arra, hogy elektromos jármű céljára különálló villamosenergia-szolgáltatási szerződést köthessenek. Így a járművek „villamosenergia-előfizetéssel” együtt történő értékesítésével új üzleti modellek jöhetnek létre. Ha ez egy járműnél lehetséges, akkor egy háztartási készüléknél is.

[37] Ez a 2012. novemberi belső energiapiacról szóló közlemény része volt. Az intézkedések közül specifikusan a kiskereskedelmi piac különböző tagállamokban való működésének elősegítésére irányult.

[38] A részleges átültetésért indított kötelezettségszegési ügyek 2014. szeptember 22-én már csak 2 tagállamnál voltak függőben, ezek közül az egyik nemrég új jogszabályokat fogadott el, amelyeket a Bizottság most értékel.

közleményben és a környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról szóló iránymutatásban a Bizottság arról adott orientációt a tagállamoknak, hogyan biztosítsák, hogy beavatkozásaik csak a szükséges mértékűek és arányosak legyenek, valamint rámutatott abban játszott döntő szerepükre, hogy a belső piacot sikeressé tegyék – ahelyett hogy szándékosan vagy véletlenül károsítanák. Ahol a beavatkozás indokolt (például a megújuló energiaforrások népszerűsítésében), ott úgy kell megtervezni, hogy a piaci integrációt segítse.

A kapacitásszabályozó mechanizmussal rendelkező tagállamok (például Görögország és Írország) most kezdik ezeket megváltoztatni, hogy összhangban álljanak a Bizottság iránymutatásával. Ebben a bonyolult ügyben továbbra is fontos a Bizottság, a tagállami kormányok, a szabályozók és a szállításirendszer-üzemeltetők közötti együttműködés, különösen annak felmérésénél, hogyan lehet az integrált megközelítésből a lehető legtöbb haszonra szert tenni. Jelenleg több tagállam, köztük Franciaország és Olaszország tervezi kapacitásszabályozó mechanizmus megvalósítását, míg mások, például Németország visszaesési mechanizmusok kialakítását mérlegeli. Míg a jól megtervezett intézkedések arányos és eredményes megoldást kínálhatnak a megfelelő termelési mennyiség valós hiányosságaira, addig a rosszul megtervezett programok szükségtelen terhet rónak a fogyasztók számlájára, tönkretehetik az energiahatékonysági és az új rendszerösszekötőkbe történő beruházásokat, továbbá súlyos hatással lehetnek a szén-dioxid-csökkentési politikára is.

Útmutató dokumentumaiban a Bizottság kiemelte az alapos és objektív elemzés jelentőségét, amely az ellátásbiztonsági aggályok minden lehetséges okát és ellenszerét figyelembe veszi. Ebben a tekintetben rendkívül fontos a regionális együttműködés, hogy ne merüljenek feledésbe a – potenciálisan hatásosabb és olcsóbb – esetleges határokon átnyúló megoldások. A Bizottság megjegyzi, hogy az egymással szomszédos tagállamok (például Franciaország és Spanyolország, az Egyesült Királyság és Írország, Belgium és Hollandia vagy a balti államok) energiamixe gyakran kiegészíti egymást: az egyik országban fölös kapacitás van, a másikban pedig lehetséges hiány. Olcsóbb és mindenki számára előnyös lenne ezeknek a piacoknak a jobb integrálása és közös megoldások keresése. Az ilyen közös megoldások működőképességének azonban előfeltétele az érintett országok politikai elkötelezettsége.

Minimumkövetelményként a Bizottság azt kéri, hogy a kapacitásszabályozó mechanizmusok a külföldi kapacitás előtt is legyenek nyitottak, ami az érintett tagállamokban hatásosan hozzájárulhat a megkívánt ellátás-biztonsági normák eléréséhez. A második követelmény az, hogy a kapacitásszabályozó mechanizmusoknak ugyanolyan mértékben kell támogatnia és jutalmaznia a keresletoldali megoldásokat, mint a termelésoldaliakat. A termelés és a kereslet rugalmasságát egyaránt ösztönözni kell, hogy a kapacitásszabályozó mechanizmusok ebben a tekintetben kiegészítsék a másnapi, a napon belüli és a kiegyenlítő piacok változó energiaáraiból eredő ösztönzést.

A Bizottság részletes tanulmányokat készít az európai termelés alakulásáról és a rendszer megfelelőségéről. Ezek segíteni fognak olyan megfelelőségi normák meghatározásában, amelyek az eredményesen működő belső energiapiachoz jó illeszkednek. A munkában a villamosenergia-ügyi koordinációs csoport keretében részt vesz az ENTSO-E

(villamosenergia-piaci átvitelirendszer-üzemeltetők európai hálózata), az ACER (Energiaszabályozók Együttműködési Ügynöksége) és a tagállami hatóságok. A tanulmányok eredménye objektív bizonyítékot fog biztosítani a Bizottság leendő munkájához.

Ehhez hasonlóan már mutatnak jelek arra, hogy a jobb együttműködés és az adatcsere önmagában nem feltétlenül elegendő a regionális torlódások feloldásához vagy a szélesebb körű rendszerzavarok valós idejű megválaszolásához. A szállításirendszer-üzemeltetők által erre válaszként tett önkéntes regionális kezdeményezések értékes információkkal fognak szolgálni a konkrét operatív ügyekben jól meghatározott döntési jogkörrel rendelkező regionális ellenőrzőközpontok eredményességéről.

4.2. A regionális megközelítés szükségessége

A működő belső energiapiac felé történő elmozdulásban kulcsszerepet játszott az ACER és a két ENTSO. A Bizottság nemrég értékelte az ACER első éveit, és arra a következtetésre jutott, hogy az ügynökség hiteles és elismert intézmény lett, amely kiemelkedő szerepet játszik az EU szabályozási porondján, és a helyes prioritásokra összpontosít[39]. Mindazonáltal az ACER és az ENTSO-k közötti együttműködésnek a piacok integrációjának haladásával tovább kell mélyülnie, ahogy a szabályozási kérdések is egyre gyakrabban határokon átnyúló jellegűek lesznek. A felmerülő gyakorlati szabályozási kérdések eredményes megválaszolásához az intézményi keretnek is idomulnia kell.

Az ACER és az ENTSO-k eredményes működéséhez elengedhetetlen tagjaik aktív részvétele. A nemzeti szabályozók túlnyomó többsége részt vesz az ACER munkacsoportjaiban és vezet ilyeneket. A Bizottság aggódik amiatt, hogy számos tagállamban megkurtították a szabályozó szervek személyzetének létszámát és költségvetését. Ez annál nyugtalanítóbb, hogy az elmúlt években feladatkörük kiszélesedett. A Stabilitási és Növekedési Paktum szerinti költségvetés-politikai ajánlások végrehajtása természetesen nem kerülhet veszélybe, ám sok országban a szabályozó szervek strukturálisan alulfinanszírozottnak tűnnek[40]. Ugyanígy aggályos, hogy a szabályozó függetlensége és szükséges hatásköre néhány országban még mindig nem teljes mértékben biztosított.

Az európai energiapiac integrációjához döntő – és a jövőben is döntő lesz – a regionális megközelítésmód. Azonnali eredményeket tesz lehetővé és ösztönzi a határokon átnyúló ügyleteket, javítja az ellátásbiztonságot és megkönnyíti a megújuló energiaforrások integrálását. Egy az egész EU-nál kisebb csoport gyakran gyorsabban tud haladni, és alkalmasabb az érintett régió sajátos kihívásainak kezelésére[41].

A regionális kezdeményezések szilárd alapot jelentenek a belső energiapiac közvetlenül látható, konkrét eredményekkel történő megvalósításához. Ez történhet a határokon átnyúló

[39] http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/acer/doc/20140122_acer_com_evaluation.pdf

[40] Lásd az ehhez a közleményhez csatolt országjelentéseket.

[41] A regionális integráció eddig sikeres volt. A villamosenergia-ágazatban az északi országok utat mutatnak piacaiknak a NordPool keretében történő korai integrálásával. Ehhez hasonlóan nyugaton az ötoldalú energiaügyi fórum (Pentalateral Energy Forum) kezdeményezett úttörő integrációs projekteket a villamosenergia- és a gázágazatban egyaránt.

hálózati infrastruktúra kiterjesztésével, mint például az északi-tengeri országok tengeri szélerőmű-hálózati kezdeményezése (North Seas Countries' Offshore Grid Initiative). Ez kölcsönösen összekapcsolt nagyfeszültségű átviteli hálózatot kíván kialakítani az Északi-tengeren, ami jobban össze fogja kapcsolni a piacokat és biztonságos módon fogja elősegíteni a tengeri szélerőmű-telepek integrálását. Egy másik példa a balti energiapiacok összekapcsolási terve (Baltic Energy Market Interconnection Plan, BEMIP), amely a balti térség elszigeteltségének kíván véget vetni, és azt teljes mértékben integrálni az EU energiapiacába, hogy így javuljon a gázellátás biztonsága. A közép- és dél-európai együttműködés hasonlóan fontos, hogy a térségbe több forrásból érkezhessen gáz, és így csökkenjen az egyetlen ellátási forrástól való függés. A Görögország, Olaszország és Albánia között –a Bizottság által is támogatott – együttműködés révén például eredményesen létrejött egy megfelelő szabályozási keret a TAP-ra (Trans Adriatic Pipeline) vonatkozóan, amely a Kaszpi-térség új forrásaiból fog gázt szállítani az EU piacára.

A regionális kezdeményezések konkrét értéküket az üzemi és kereskedelmi szabályzatok – hálózati kódexek – (korai) végrehajtásával is bizonyítják. Ezt támasztják alá a 3.2.1. pontban említett példák is (a villamosenergiapiac-összekapcsolási kezdeményezés és a gázcsővezeték-kapacitásra vonatkozó PRISMA árverési platform). A piaci integráció tehát regionális szinten kezdeményezett konkrét projektek alapján fejlődik északról dél és nyugatról kelet felé.

A jövőre nézve a regionális piaci integrációt folytatni kell, tekintettel arra, hogy döntő lépést jelent az egész EU-ra kiterjedő egységes energiapiac végső megszilárdulásának irányába[42]. Nagy figyelmet kell ezért szentelni a különböző regionális folyamatok összehangolásának javítására, hogy így biztosítható legyen a végleges konvergencia és integráció.

4.3. Az erőfeszítések fokozása

Amint e közlemény 3. fejezete bemutatta, a piac alapját adó szabályozási keretrendszer megvalósítása terén elért haladás jelentős, azonban az erőfeszítéseket fokozni kell, különösen a villamosenergia-hálózati kódexek véglegesítése és ezek Unió-szerte történő időszerű és helyes végrehajtásának felügyelete tekintetében.

A 2012-es cselekvési terv jó része megvalósult vagy jó úton halad, amelynek köszönhetően az EU nagy lépést tett a belső energiapiacnak – a harmadik energiaügyi csomag elfogadásakor előirányzott – megvalósítása felé. Mindazonáltal egyáltalán nem pihenhetünk a babérjainkon. Még az összes szabály elfogadás után is folyamatos erőfeszítést fog kívánni a nemzeti és uniós szintű hatóságoktól ezek figyelemmel kísérése és betartatása, valamint az egyenlő versenyfeltételek tiszteletben tartása. Az elosztó hálózatra vonatkozó szabályok – elsősorban a harmadik energiacsomag és az energiahatékonysági irányelv – következetes és helyes, a technológiai fejlődést is figyelembe vevő alkalmazása szükséges ahhoz, hogy a fogyasztók és az energiarendszer egésze egyaránt profitálhasson a berendezések egyre növekvő intelligenciájából.

[42] Az EU makroregionális stratégiái összefüggésében és az európai területi együttműködés keretében egyaránt előmozdítja a regionális energetikai integrálódást.

A 2012-es cselekvési terven túl a Bizottság azon a véleményen van, hogy a belső energiapiac integrációjának mélyítése további előnyökkel járhat. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó új éghajlat- és energiapolitikai keretre irányuló bizottsági javaslat, valamint az európai energiabiztonsági stratégia egyértelművé teszi, hogy közép- és hosszú távú céljaink elérésének előfeltétele az energiapiacok további integrációja.